

CRKVA I SVIJET

O odnosu Crkve i svijeta raspravlja »Pastoralna konstitucija o Crkvi u suvremenom svijetu«, za vrijeme saborskih zasjedanja poznata pod naslovom XIII shema.¹ Ali, o tom problemu raspravljaju i ostali saborski dokumenti. Osnovna je naime misao II vatikanskog sabora osvješćenje i obnova Crkve koja je *dana za svijet* da u njemu očituje prisutnost i lice samoga Boga² te tako omogući spasenje čovjeka i posvetu materije. Crkva je u Kristu »sakramenat ili znak i oruđe najtješnjeg sjedinjenja s Bogom i jedinstva cijelog ljudskog roda«.³

Tako postavljena problematika odnosa Crkve i svijeta nije uvijek bila prisutna u svijesti članova Crkve. Često se postavljalo pitanje da li Crkva treba uopće da ima kakav pozitivni stav prema svijetu. Mislilo se da je zadatak Crkve biti što dalje od svijeta. Tako se stvorio i tip kršćanstva kao deinkarnirane religije koja je postala ideologijom, a ne životom.⁴

U takvom ozračju postalo je nekako normalnim da su ateisti oni koji treba da se bave svijetom, a vjernici se moraju odijeliti od svijeta. I sam ideal svetosti postao je *povlačenje iz svijeta*, te se takav tip redovničke svetosti počeo imitirati i u onim staležima koji ostaju u svijetu.

¹ Od mnogih komentara Pastoralne konstitucije o Crkvi u suvremenom svijetu (CS) najpoznatija su dva skupna djela međunarodnog karaktera: *La Chiesa nel mondo contemporaneo* (Commento alla Costituzione »Gaudium et spes«). Ed. ital. a cura di Enzo Giammancheri). Ed. Queriniana, Brescia, 1966, i *La Chiesa nel mondo di oggi* (Studi e commenti intorno alla Costituzione pastorale »Gaudium et spes«). Opera collettiva diretta da G. Barauna, o. f. m. Ed. italiana a cura di Samuele Olivieri, o. f. m.). Vallecchi editore — Firenze, 1967.

² Dogmatska konstitucija o Crkvi »Lumen gentium« (= C) 50,1

³ C 1, 9, 48, 59; CS 42, 45. Konstitucija o sv. bogoslužju 26. Dekret o misijskoj djelatnosti Crkve 5.

⁴ Baumgartner, Ch., *La grâce du Christ* (Coll. Le Mystère chrétien), Tournai (Desclée) 1963, str. 111. Usp. Iserloh, E., *Die Kirchenfrömmigkeit in der »Imitatio Christi«*, u: *Sentire Ecclesiam*, skupno djelo koje su publicirali J. Daniélou i H. Vorgrimler, Freiburg-Basel-Wien 1961, str. 251-267.

Nasuprot takvoj situaciji, postavlja nam se pitanje: da li je možda danas postao ideal *ući u svijet*? Ne samo za uspostavu dijaloga s ateističkim humanizmom našeg vremena nego i za formiranje ličnosti samih vjernika veoma je važno uočiti da li se Crkva i svijet isključuju ili pak upotpunjuju i obogaćuju. Postoji li alternativa: nebo ili zemlja, spasenje ili rad u svijetu, ili to ide skupa?

Pa i samo načelno raspravljanje o odnosu Crkve i svijeta danas je veoma važno. Jadikujemo naime nad današnjim svijetom da se odalečuju od Boga, da postaje sve nemirnijim i nesretnijim. Budući da smo i mi u tom svijetu, da smo jedan dio njega, ne bismo smjeli stajati skrštenih ruku. I nova generacija kršćana hoće sve više znati što Crkva može učiniti da usreći ovaj današnji svijet.

POJAM CRKVE I SVIJETA

Crkva je zajednica Božjega naroda, »puk skupljen u jedinstvu Oca i Sina i Duha Svetoga«⁵. Ona je tako udioništvovanje u misteriju Presvetog Trojstva te tako po Kristu u Duhu Svetome očitovanje samoga Božjega Bića u povijesti. U tu prisutnost Boga ulazi zajednica po vjeri, a u njoj se sve više učvršćuje po ufanju i ljubavi te tako na sebi ostvaruje spasenje, zajedništvo Boga i čovjeka. Time ujedno omogućuje svojom izvanjskom pojavnošću spasenje svijeta. Zajednica Crkve — pa i u svojoj institucionalnosti — može se shvatiti jedino u odnosu na proslavljenog Krista, a to znači u vezi sa svetim Kristovim čovječtvom preko kojega postaje jedna, sveta, svesvjetska i neprestano apostolska. Bitnost je misterija Crkve da preko Kristova proslavljenog čovječtva zajednica ljudi ulazi u zajednicu troosobnog božanskog života, u *osobni Izvor i Temelj — sve zbiljnosti*. Tako shvaćenu Crkvu ne smijemo poistovetiti jedino s Katoličkom crkvom. Istina, »ona se nalazi (subsistit) u Katoličkoj crkvi, kojom upravljaju nasljednik sv. Petra i biskupi sjedinjeni s njime iako se vani njezina organizma nalaze mnogi (plura) elementi posvećenja i istine«⁶.

Pojam svijeta, ma kako izgledao na prvi pogled jasan, krije u sebi mnogo dvoznačnost. Tu riječ upotrebljavamo u najrazličitije svrhe.⁷ Ka-

⁵ C 4, 2. O pojmu i naravi Crkve usp. čitavu Dogmatsku konstituciju o Crkvi »Lumen gentium«.

⁶ Ondje 8, 2.

⁷ Usp. Jolif, Jean-Yves, *Il mondo, Osservazioni sul significato del termine*, u: *La Chiesa e il Mondo*, ed. A.V.E., Roma 1966, str. 41-67. (Knjižica je prijevod članka iz francuske revije »Lumière et vie« iz br. 50. i 73. posvećenih problemu odnosa Crkve i svijeta). Usp. i druge članke kojima smo se služili u ovom sastavu: Régis-Claude Gerest, *I primi cristiani di fronte al loro mondo* (str. 11-35); Christian Duquoc, *La Chiesa e il Mondo* (str. 69-97); Jozé-Maria Gonzalez Ruiz, *La Chiesa popolo di Dio nel mondo* (str. 99-123). *Ricerche protestanti (Problematica Cristo-Mondo; Problematica Chiesa-Mondo; Problematica etica* str. 125—150) i Christian Duquoc, *Escatologia e realtà terrestri* (str. 153—175). Za pojam svijeta usp. i Schlette, »Monde« (*Aperçu historique du problème*), u: *Encyclopédie de la foi III* (prijevod s njem. Handbuch Theologischer Grundbegriffe, Kösel Verlag, Paris (Éd. du Cerf) 1966, str. 114.

žemo »mnoštvo se svijeta skupilo«, »papa je upravio poruku svijetu«, »povući se iz svijeta«, »moderni svijet«, »svijet sanja«. U svim tim primjerima izraz »svijet« — iako upotrijebljen u različitom značenju — označuje jednu unutarnju cjelinu i jedinstvo. Vjernicima je napose poznat udomaćeni izraz »svijet« kako ga upotrebljava sv. Ivan. Za njega je »svijet« sinonim svega onoga što je protivno Kristovoj istini.⁸

Nije potrebno posebno isticati da ne mislimo, kad govorimo o odnosu Crkve i svijeta, na odnos Crkve i države.

Sâm pojam svijeta, napose što on znači za današnje mislioce, najbolje ćemo shvatiti ako ukratko oertamo pojam svijeta u povijesti filozofije.⁹

Antička filozofija pod pojmom svijeta uzima objektivnu stvarnost različnu od čovjeka. Ta objektivna stvarnost ili je participacija božanstva ili učinak Prvog Nepokretnog Polkretača. U prvom slučaju naglasak je stavljen na formalnu uzročnost te tako istaknuta povezanost Boga i svijeta (Platon), dok je u drugom slučaju naglašena tvorna uzročnost i više oertana razlika Boga i svijeta (Aristotel).

U novijoj filozofiji, tamo od Descartesa, a napose od Kanita, svijet se ne promatra jedino kao objektivna, od čovjeka različna realnost. Ističe se više slika svijeta koja je bitno ovisna o čovjekovu poimanju. Kao što dijete gledajući oblake vidi u njima različite slike iz života tako i čovjek promatrajući svijet stvara svoju sliku svijeta. Time se svijet stavio u bitni odnos s čovjekom i realnost je odraz forma mišljenja čovjekovih. To je više *antropološki pojam svijeta*.

U novije vrijeme, počevši od Hegela, a što je napose istaknuto u filozofiji Heideggera i historijskog materijalizma, u pojam svijeta unosi se komponenta vremena — povjesnosti. Čovjek se prikazuje kao bitno povijesno biće koje se kroz povijest kao jednu komponentu svoje opstojnosti dograđuje i osmišljava. Zato i svijet nije jedino objektivna stvarnost kako ga prikazuje antička filozofija, a niti samo čovjekova forma mišljenja, nego je svijet kompleksna stvarnost: čovjek, koji živi i djeluje u vremenu, preobražava prirodu i stvara nove uslove života. Tako u pojam svijeta ulazi objektivna realnost, povjesnost i čovjekova akcija. Svijet se ne gleda statički, nego dinamički u svome postajanju i dovršavanju. On obuhvaća objektivnu stvarnost i čovjeka, ali ne jedino u nekoj prostorno-statičkoj povezanosti, nego u dinamičko-povijesnoj. U takav pojam svijeta ne ulazi čovjek kao osamljeno individualno biće nego kao biće povezano s drugima u zajedničkom životu, u suživotu. »Pastoralna konstitucija o Crkvi u suvremenom svijetu« za svijet kaže da je »kazalište gdje se igra ljudska povijest«.¹⁰

⁸ Usp. Brox, »Monde«, Etude biblique, u: Encyclopédie de la foi III, str. 111—114. »Monde«, u: Vocabulaire de théologie biblique (publié sous la direction de X. Léon-Dufour), Paris (Éd. du Cerf) 1962, str. 647—649.

⁹ Usp. Jolif, J.-Y., nav. mj; Schlette, nav. mj, str. 114—120.

¹⁰ »Svijet koji (Crkva) promatra zajednica je ljudi, čitava ljudska obitelj s materijalnim svijetom u kojem živi. On je kazalište gdje se odigrava ljudska povijest, a obilježen je naporom, padovima i pobjedama čovjeka« (CS 2, 2). Taj svijet ima dramatični karakter (CS 4,1), a s čovjekom ide svojem cilju (CS 48).

Kad govorimo o odnosu Crkve i svijeta, mislimo o odnosu zajednice Božjega naroda prema svijetu — čovjeku koji kroz povijest postaje stvaralac. Time vidimo kako je problematika odnosa Crkve i svijeta veoma opsežna. Ona bi tražila i širu obradu, kao što je to učinila i »Pastoralna konstitucija o Crkvi u suvremenom svijetu«. Radi se dakle o odnosu Crkve prema materiji, prema čovjeku, sveopćoj ljudskoj zajednici, prema radu i svim općeljudskim problemima koji se pojavljuju u povijesti. Ovdje ne mislimo pojedinačno ulaziti u svu tu problematiku nego ćemo odrediti samo načelni stav odnosa Crkve i svijeta.

JEDINSTVO I RAZLIČNOST CRKVE I SVIJETA

Potrebno je u prvom redu konstatirati činjenicu da taj čovjek koji je u povijesti stvaralac jest i kršćanin. To nam odmah nameće misao da Crkva i svijet nisu nešto posve različito. No ipak postoji nešto specifično što Crkvu razlikuje od onih koji joj ne pripadaju i od njihova stava prema svijetu. Utvrdit ćemo stoga najprije jedinstvo Crkve i svijeta, a zatim ćemo istaći u kojem se smislu može govoriti o različnosti.

a) *Jedinstvo*¹¹ Crkve i svijeta proizlazi već iz samog *stvaranja*. Isti je izvor i temelj Crkve i svijeta — ljubav Stvoriteljeva. Stvarajući svijet, Bog nije imao dva plana. Stvaranje i otkupljenje nijesu dva kolosijeka koja uporedo idu. Otkupljuje se svijet koji je pošao putem grijeha. U Adamu Bog je vidio Krista, novog čovjeka.¹² Zato i čovjeka možemo potpuno shvatiti jedino u Kristu. Ovdje govorimo o konkretnom, a ne o nekom mogućem čovjeku. II vat. sabor stoga upravlja svoju poruku svim ljudima i u svjetlu Krista, slike nevidljivoga Boga, osvjetljuje misterij čovjeka te tako ljudskom rodu nastoji pomoći da otkrije rješenje svih važnih problema našega vremena.¹³ I zajednički karakter ljudskog roda dobiva svoj puni smisao u zajedništvu s Kristom.¹⁴ U Kristu, prvorođencu otkupljenih, uglavljaju se sve stvari, on je cilj ljudske povijesti, točka kojoj konvergiraju želje povijesti i civilizacije, središte ljudskog roda, radost svih srdaca i punina njihovih aspiracija.¹⁵ Sva četiri poglavlja prvog dijela »Pastoralne konstitucije o Crkvi u suvremenom svijetu« koja raspravljaju o dostojanstvu čovjeka, o ljudskoj zajednici, o ljudskoj djelatnosti u svemiru te o poslanju Crkve u suvremenom svijetu zaključuju se govorom o Kristu, novom čovjeku, o Kristu koji je temelj solidarnosti i alfa i omega povijesti. Tako je Crkva, koja je zajednica u Kristu, dana da bude mjesto gdje se ljudi suoblikuju u sliku Sina te stvaraju istinsko, novo nebo i novu zemlju. Svijet je stvoren da bude slava Božja u Kristu. Iz toga proizlazi jedinstvo Crkve i svijeta.

¹¹ Usp. Duquoc, Ch., La Chiesa e il Mondo, nav. mj, str. 78—84.

¹² CS 22

¹³ Ondje 10,2

¹⁴ Ondje 32

¹⁵ Ondje 45

Iz rečenoga slijedi i jedinstvo *dovršenja*. Jedinstveni je cilj svijeta i Crkve, savršeni naime svijet oslobođen od raspadljivosti (usp. Rim 8,21) i uglavljen u Kristu (usp. Ef i Kol). Stoga ne smije biti napetosti i suprotnosti između svijeta i Crkve, nego međusobna suradnja i upotpunjenje.¹⁶ Crkva prima od svijeta bogatstva kulture, znanosti i iskustva prošlih vjekova,¹⁷ a sama svijetu donosi spasenje uvodeći ga u eshatološku situaciju u Kristu.

Treba istaknuti da se ne radi o nekoj metafizički nužnoj povezanosti i jedinstvu svijeta i Crkve. Ali mi ne govorimo o čisto pravnom ili razumskom problemu. Ističemo jedino da su na činjeničnom planu Utjelovljenje (a zato) i Crkva povezani sa stvaranjem. Stvaranje je samo priprema potpunog očitovanja Boga po svome Sinu i Crkvi. I kao što je konkretni svijet nezamišljiv bez čovjeka, tako je nezamišljiv bez potpunog i savršenog čovjeka, koji je Mistični Krist.

b) Potrebno je istaknuti i *različnost* te neku vrstu dualizma Crkve i svijeta. Iako idu istom cilju, Crkva i svijet ipak se ne mogu poistovetiti. Ne u tom smislu što bi bila alternativa Bog ili čovjek, nebo ili zemlja, osobno spasenje ili briga za svijet. Crkva kao zajednica Božjeg naroda u Kristu nešto je posve novo, različito od svijeta. Kao i Krist tako i Crkva nije različita ukoliko bi se trebala suprotstaviti povijesti, nego kao novina ulazi u svijet kojemu prenosi poruku spasenja. Po Crkvi Bog postaje na posebni način prisutan i djelatna u svijetu. Sama je Crkva ostvareno spasenje, ali se po njoj u Kristu spasenje aktualizira u povijesnoj i prostornoj dimenziji svijeta. Do takvog pojma o odnosu Crkve i svijeta dolazimo napose promatrajući Crkvu kao sakrament u Kristu što je na više mjesta istaknuto u saborskim dokumentima. Crkva je vidljivi znak po kome Bog postaje na posebni način Prisutnost.

Po svome povijesnom biću Crkva ne samo stvara vertikalnu vezu Boga i čovjeka nego ujedno pomaže i horizontalnoj povezanosti, ujedinjavanju ljudskoga roda. Crkva zato nije isto što i svijet, ali po svojoj vidljivosti, akcijom u vremenu surađuje sa svijetom i teži da postane jedno s njime. Različnost Crkve i svijeta napose možemo konstatirati na činjenici da je Crkva produžena Kristova prisutnost u prostoru i vremenu. Zato različnost i dualizam Crkve i svijeta *nije znak suprotnosti nego znak solidarnosti i posredništva*. Iz dualizma Crkve i svijeta proizlazi zadatak međusobne ovisnosti i upotpunjenja. Crkva prožima svijet snagom proslavljenog Krista te čovjeka pojedinca, ljudsku zajednicu i djelatnost ljudi, što sve prima od svijeta, uvodi u novi, božanski red. Svijet koji opstoji i u kojem se Crkva nalazi jest svijet koji je pao po grijehu, ali koji je po Kristu obnovljen i koji čeka preobrazbu.¹⁸ On je razjedinjen grijehom i zadatak je Crkve da radi na ujedinjenu svijeta. I zato Crkva nije

---

¹⁶ Ondje 3,1

¹⁷ Ondje 44,2

¹⁸ Ondje 2

pozvana da sudi svijetu, nego da svjedoči Istinu, ne da njoj svijet služi, nego da ona služi svijetu.¹⁹

Kao što svijet treba da shvatimo u povijesno dinamičkoj dimenziji, tako i prisutnost Crkve u svijetu trebala bi više zadobiti taj povijesno dinamički karakter. Specifični prilog Crkve svijetu koji je u razvoju jest da što više pruži Boga, a to znači da po Crkvi Božja ljubav uđe u povijest. U neprestanom suočavanju s historijskim uvjetima zadatak je Crkve da svojom egzistencijom očituje svoju autentičnost i svoje evanđeosko poslanje. Nije potrebno isticati da Crkva nije jedina koja gradi i ujedinjuje svijet. Svaki čovjek koji širi dobro radi na dovršenju povijesti jer je i on povezan s Bogom — izvorom i temeljem. Ali, suradnja Crkve ističe se od drugih što Crkva djeluje u najužoj povezanosti s proslavljenim Kristom.

CRKVA JE U SVIJETU I ZA SVIJET PRISUTNOST BOGA

Crkva je dio svijeta, jer iz njega uzimlje članove, blaga kulture i znanosti. Ali, Crkva ne bi smjela imati ambicije gospodarenja nego samo da nastavi Božje djelo preobrazbe čovjeka i zajednice koje je Krist započeo za svoga zemaljskog života. Stoga Crkvu možemo shvatiti jedino u njezinoj službi svijetu. Vrijedno je spomenuti da se i sam *problem Boga postavlja kroz povijesno biće Crkve*. Bog je stvoritelj te ga iz djela stvaranja možemo spoznati. Ali, u sadašnjoj fazi razvoja problem Boga se povijesno očituje najznačajnije po Kristu u Crkvi. I novovjekli ateizam nije toliko nijekanje očitosti spoznaje Božje egzistencije koliko više konstatacija njegove povijesne beznačajnosti. Suvremeni ateisti se pitaju da li nam Bog uopće treba i koje bi bilo njegovo značenje za povijest. Iz toga se zaključuje u formi egzistencijalističkog i marksističkog ateizma da i samo priznavanje Boga uništava čovjeka.

Zadatak je Crkve da *upovjesni Boga*,²⁰ a to znači da se kroz njezine čine i djelovanje u svijetu — povijesti očituje sam Bog. I u tome je njezina bitna služba svijetu. Pripadati Crkvi i biti kršćanin stoga je vitalna stvar, a ne tek neka socijalna forma kojoj se treba konformirati. Crkva kao zajednica u Kristu omogućuje da Bog postane prisutan i djelatan u povijesti, ili da sva povijest uđe u Boga i *vodi »apsolutnoj budućnosti»*.²¹ Svjesna transcendencije Boga, koji je iznad i izvan svijeta, ona ga čini i imanentnim jer po Crkvi, zajednici proslavljenog Krista, Bog postaje izvor i temelj povijesti i povijest dobiva svoj puni smisao. Ne znači to da Crkva samo treba da tumači povijest i da ideološki vodi ljudski rod. Kršćanstvo kao životna zajednica s Kristom u svijetu nije ideologija nego život. Crkva osmišljava povijest ukoliko u nju životno unosi Smisao —

¹⁹ Ondje 3

²⁰ Duquoc, *La Chiesa e il Mondo*, nav. mj. str. 85.

²¹ Usp. Rahner, Karl, *Marxistische Utopie und Christliche Zukunft des Menschen*, u: *Schriften zur Theologie VI*, Benziger Verlag Einsiedeln—Zürich—Köln 1965, str. 77—88.

Boga. Može se stoga reći da je Crkva u povijesti novi zahvat Boga po Kristu po kojem svijet ide svome konačnom ostvarenju.

I ovdje je potrebno istaknuti da ne gradi jedino Crkva povijest. Zadatak je ipak Crkve da, ne zamjenjujući svijet, pomaže da drugi budu sposobni osmišljavati povijest. I svatko tko radi za čovjeka radi na osmišljavanju povijesti. No, Crkva bi izdala svoje biće ako ne bi kroz svoju povijesnu prisutnost omogućila Božje očitovanje. Stoga u susretu s novovjekim ateizmom zadatak Crkve nije u prvom redu — iako to ima veliko značenje — da razumski dokaže Boga, koliko da ga *životnom akcijom pokaže*. To je predmet čitave »Pastoralne konstitucije o Crkvi u suvremenom svijetu«. Crkva naime treba sakramentalizirati, tj. učiniti vidljivo djelotvornim Boga u povijesti. Tako »Pastoralna konstitucija o Crkvi u suvremenom svijetu« koja ocrtava akciju Crkve u povijesti egzistencijalno odgovara na pitanje koje postavlja današnji ateizam: da li Bog koga Crkva ispovijeda ima značenja za naš svijet, ili je to samo lijepa religiozna tvrdnja bez veze s poviješću i bez ikakvih dodirnih točaka s razvojem svijeta?

Crkva svojom aktivnom prisutnošću u povijesti ne uništava niti jednu pozitivnu vrednotu u povijesti svijeta, nego sve unosi u Živu Prisutnost Boga. Iz te činjenice proizlazi i *autonomija ovozemaljskih vrednota*.¹⁷ Crkva nema direktne ingerencije u ovozemaljske vrednote koje imaju svoje zakone i svoju usmjerenost. Ne možemo direktno govoriti o kršćanskoj ekonomici, kršćanskoj tehnici, kršćanskoj politici. To su područja kojima se bave i oni koji ne vjeruju i koji nisu kršćani. Kršćanin gleda na ta područja ljudskog djelovanja i s njima postupa kao i drugi ljudi koji ne pripadaju Crkvi. Ali Crkva nastoji svoj zemaljskoj akciji *dati duhovni smisao* i svjetlom Evanđelja odgovoriti unutarnjim zahtjevima ljudi, osvijetliti socijalne odnose i aktivnost čovjekovu te tako svjetlom Evanđelja zahvaća svu stvarnost. Štoviše, po čovjeku, koga Crkva stavlja u zajednicu s Ocem po Kristu, i sav materijalni svijet se posvećuje. Poštujući tu autonomiju ovozemaljskih vrednota, Crkva treba da bude uvijek budna na znakove vremena. U svjetlu evanđeoske nauke ona ispituje znakove vremena i tumači ih, nastoji shvatiti stvarne težnje i teškoće čovječanstva te ne misli stvarati neki posebni svijet i neku zasebnu aktivnost, nego konkretni svijet sa svim njegovim karakteristikama prihvatiti i služiti mu. Stajati postrance ovozemaljskih vrednota značilo bi isto što i činiti nepravdu.

Zato postoji zahtjev Crkve našega vremena da više uđe u svijet te da se u pozitivnom smislu *sekularizira*. To znači da bude više svojom aktivnom prisutnošću angažirana za svijet te da Krista unese u sva područja života i tako Boga više upovjesni ili povijest obožanstveni. Interesantno je ukazati da na posljednjem sudu (Mt 25, 31—46) nisu dobrima proglašeni oni koji su Boga tražili u hramovima nego oni koji su ga tražili u svijetu, u siromasima, utamnjenicima i gladnima. I nitko, prema evanđeoskoj nauci, ne smije poradi službe Bogu u legalističkim formama prezirati čovjeka, jer bi time prezirao samoga Boga (Mk 2, 27—28). Živi

čovjek je slava Božja, istakao je već sv. Irenej.²² I u kršćanstvu se proglašuju kultno svetima oni koji su svojim životom odražavali djela ljubavi u tzv. sekularnoj svetosti.

CRKVA JE U SVIJETU PO LAIKATU

Krist je metahistorički, a postaje prisutan u svijetu napose po laikima koji unose spasenje u vrijeme i prostor, a naravnoj djelatnosti daju smisao sve više humanizirajući čovjeka i povijest. Po njima Krist ispunjava ovozemaljske vrednote. Time sve povijesno i kozmičko ulazi u Krista i postaje u pavlovskom značenju »punina Krista«.

Laici imaju odgovornost s drugim ljudima dobre volje. Ali njihova specifična uloga je ukoliko imaju prerogative samoga Krista te u svijetu vrše svoju svećeničku, proročku i kraljevsku službu.²³

Na taj način je Crkva preko laikata umiješana u povijest, u svijet i čini njegov integralni dio u sadašnjem razvoju te pomaže da se ta konkretna povijest osmišljava. Uoseći Smisao u povijest, Crkva svojom akcijom pomaže da se ljudska obitelj sve više ujedinjuje i humanizira. Pomaže iznutra poput kvasca, idući istim putem kao i svijet i dijeleći njegovu sudbinu, da se sve preobrazi po Kristu. Taj razvoj povijesti vodi Duh Sveti preko zajednice Crkve kojoj je dan i koji po svakome članu vodi povijest konačnom dovršenju. S toga gledišta kršćanstvo je bitno humanistička religija. No njezin humanizam proizlazi iz ukorijenjenosti u Kristu, i zato je to kršćanski humanizam kojim se zajednica Crkva, vjerna Duhu Gospodnjem, sva daje za čovjeka.

Čovjek je u središtu nastojanja Crkve jer ona njemu treba da donese spasenje, a to je jedinstvo s Kristom. Ali, u kršćanskoj viziji povijesti čovjek je i *akter povijesti*. Time se ne može govoriti u kršćanstvu o degradaciji čovjeka ili o njegovoj umanjenoj vrijednosti. U osmišljavanju povijesti čovjek je u Kristu stvaralac, jer Duh ne djeluje sada apstraktno nego preko ljudi koji svu svoju slobodu i svu svoju naravnu angažiranost stavljaju njemu u službu kako bi mogli još više raditi za svijet. Dijalektika povijesti jest osmišljena jer Duh koji djeluje preko čovjeka jest Duh

---

²² »Slava Božja« u biblijskom rječniku (»Kebod Jahve«) ne označuje prvotno priznavanje Božjih odlika, »clara cum laude notitia«, nego participaciju samoga Božjeg Bića u svijetu. Čovjek je slava Božja kad što vjernije odražava Božju sliku u sebi. To se u konkretnoj situaciji povijesti spasenja ostvaruje po jedinstvu s Kristom. Time je onda i sva aktivnost čovjekova u punijem smislu slava Božja. A čovjek biva u punini slava Božja kada ispunjen Duhom Kristovim djeluje u povijesti djelima ljubavi.

²³ Usp. C 10—12; 21; 34—36. *Svećenička služba* laika realizira se ukoliko, sami sjedinjeni s Kristom, omogućuju jedinstvo Boga i čovjeka i u to jedinstvo unose sav materijalni svijet napose svetkovanjem euharistije. *Proročka služba* obavezuje ih da daju svjedočanstvo Istini životom i riječju. Napose je potrebno istaknuti *kraljevsku službu* kojom laici u svome svakodnevnom životu upravljaju sve stvari prema njihovoj svrsi i sve podvrgavaju Kristu ostvarujući na zemlji Kristovo kraljevstvo istine, pravde i ljubavi.

Ljubavi i Logosa. Po djelovanju Duha, kroz ljude kojima je dan, Bog biva imanentan povijesti na posebni način. I povijest nije slijepo hodanje nego svjesno i potpuno angažiranje čovjeka koji se svojom slobodnom akcijom u službi Duha stavlja u službu svijeta.

Duh Kristov koji se daje kršćaninu *jest zahtjevan*. Čovjek ima svoje vrijeme i kroz to svoje vrijeme treba da u svijetu nešto učini. Odgovornost i suradnja čovjekova s Duhom Svetim nužni je zahtjev poimanja čovjeka u zajednici Crkve. U svakom povijesnom času čovječanstvo treba da nađe svoj smisao — svoj put, ali samo jedan smisao — značenje odgovora imanentnom zahtjevu Duha i stavlja povijest u pozitivni odnos s njezinim koncem. To je smisao koji odgovara konačnom uglavljenju svega u Logosu — Smislu po Duhu — Ljubavi koji je veza zajedništva. Prava alijencija za nas kršćane jest otuđenje i nevjernost Duhu, odvajanje od ontološkog Izvora i Temelja. Čovjek u Crkvi je pozvan da svoju slobodu u sudjelovanju s Duhom Istine i Ljubavi učini aktivnom kroz svu aktivnost.

Traži se stoga da Crkva bude neprestano vjerna Logosu — Kristu i njegovu Duhu, ali da bude vjerna i svijetu. I ta vjernost Kristu i svijetu nije nešto pojedinačno nego komunitarno. Kad se konstatira otuđenje svijeta od Crkve, potrebno je da se Crkva pita ne toliko da li ju je svijet izdao, nego da li je ona kao zajednica i institucija kroz svoju aktivnost i angažiranost zabacila svijet i povukla se od svoga poslanja.

I moglo bi se reći da je ateizam više posljedica povlačenja Crkve iz svijeta i svjesnog angažiranja nego neko otvoreno zabacivanje Boga sa strane onih koji su izvana. Zato i preobražaj društva u smislu de-ateiziranja ne može se zbiti po tome da kršćani očekuju da se ateisti obrate, nego je potrebno da se unutar kršćana zbude konverzija živome Bogu kako bi živi Bog, po svome Duhu djelatan u Crkvi, postao vidljiv i privlačiv u današnjem svijetu.

Odatle proizlazi da se Crkva nikada *ne bi smjela zatvarati u ghetto* nego bi trebala u svakom vremenu i prostoru biti prisutna i sve učiniti što je u njezinoj moći da osmišljava povijest prihvaćajući svijet onakav kakav jest. A u tome se ne radi o nekom prozelitizmu i čisto izvanjskoj formalističkoj propagandi. Poput prvih kršćana traži se da prisutnost današnjih kršćana bude aktivni odraz Božje prisutnosti u svijetu. To traži i *otvorenost Crkve prema svakoj kulturi*. Fetišiziranje bilo koje kulture ili civilizacije vodi otuđenju Crkve. Sve što je istinski ljudsko treba da Crkva prihvati i da tome da značenje.

U novije vrijeme, tome je mnogo pridonijela i sama politička situacija u svijetu. Crkva se svuda po svijetu sve više odvajala od države. Time se Crkva sve više osamostaljuje te tako ima mogućnost da se slobodnije sekularizira, uđe u sve forme života po pjedincima i zajednicama. Srednji vijek je bio stavio Crkvu i državu u najužu povezanost. Time je Crkva bila često zarobljena od države — ili obratno (jedno i drugo je pogrešno) te tako nije mogla vršiti svoju specifičnu ulogu službe svijetu. Zato Crkva danas svugdje u svijetu ne traži — ili barem ne bi, u duhu Koncila, trebalo da traži — nikakve posebne privilegije, nego samo to da se njezini članovi

priznaju ljudima, da budu slobodni građani koji će raditi i u svoju akciju unositi nešto specifično kršćansko, a to je Bog ili LJUBAV, jer po sv. Ivanu Bog je Ljubav. Ne traži ništa drugo nego da po svojim članovima osmišljava povijest, da sudjeluje sa svim ljudima dobre volje u dijalektici povijesti. Crkva pozdravlja u svakom, pa i ateističkom, društvu svaki rad za čovjeka, svako napredovanje, a ona bi trebala u taj rad dati svu sebe. Od društva ništa ne traži nego slobodu, kako je to rečeno u poruci Sabora državnika. To je jedini zahtjev Crkve današnjega vremena od države da bi mogla vršiti svoju službu svijetu. Ako joj se ne omogućuje da njezini članovi budu ravnopravni građani, onda joj se ništa nije dalo i sve što joj se nudi samo bi bilo formalno izigravanje. A to znači da Crkva traži da se svugdje po svijetu profesor kršćanin tretira kao profesor građanin, liječnik kršćanin kao i drugi liječnici, nikako drugačije nego po njihovim djelima. Crkva mora tražiti samo jedno: *da u povijesti radi za čovjeka.*

Josip Kolanović